

DE PENSIOENKLOOF

WHITEPAPER

TUSSEN MANNEN EN VROUWEN

- In deze kwartaaleditie van Pensioen Vanmorgen speciale aandacht voor de pensioenkloof: vrouwen in Nederland bouwen minder pensioen op dan mannen. Omdat ze minder werken en minder verdienen, veelal als gevolg van hardnekkige maatschappelijke patronen. Dat maakt vrouwen financieel kwetsbaar vooral wanneer er life-events spelen zoals een scheiding of overlijden. Het is dan van groot belang dat de juiste keuzes gemaakt worden om financiële problemen te voorkomen. De auteurs bespreken deze situaties: zowel vanuit het perspectief van werknemerspensioen als vanuit het perspectief van de ondernemer.

DE PENSIOENKLOOF TUSSEN MANNEN EN VROUWEN

Inhoud

Hoofdstuk 1 - Pensioenkloof: ook niet goed voor mannen en vaders	3
Hoofdstuk 2 - Vrouw & Pensioen; de pensioenkloof	4
Hoofdstuk 3 - Partnerpensioen: van knelpunten naar oplossingen	7
Hoofdstuk 4 - Uitfasering van pensioen in eigen beheer; en de partner dan?	10
Hoofdstuk 5 - De pensioenpositie van partners over en weer	13

Hoofdstuk 1. Pensioenkloof: ook niet goed voor mannen en vaders

Nederlandse vrouwen bouwen minder pensioen op dan mannen omdat zij minder werken en minder verdienen. Die riedel kennen we. Beter kun je zeggen: Nederlandse mannen bouwen dankzij deze vrouwen méér pensioen op. Wie de handen vrij heeft, draait nu eenmaal wat makkelijker een fulltime werkweek of kan als ondernemer ook de avonden en weekenden in het bedrijf steken. Thuis wordt de boel immers wel verzorgd.

Door Jannie Benedictus

De redactie van Pensioen Vanmorgen maakte op mijn verzoek een themanummer over de pensioenkloof. De auteurs zetten uiteen hoe dat nou precies zit met die kloof en in welke situaties een vrouw risico loopt. Dat zijn er best veel. Denk aan de vrouw die er na het overlijden van haar partner achter komt dat ze onbedoeld afstand deed van partnerpensioen in ruil voor een hoger ouderdomspensioen voor hem. De vrouw van de ondernemer die ontdekt dat ten tijde van de afkoop van pensioen in eigen beheer aan van alles is gedacht, maar niet aan haar. De vrouw die gaat scheiden en het partnerpensioen in rook ziet opgaan omdat dat op risicobasis bleek te zijn verzekerd.

Maar ook de man loopt risico. In geval van een scheiding moet hij de helft van zijn tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen afstaan. En wanneer de zaken niet goed zijn geregeld kan hij nog tot jaren na de scheiding een

claim verwachten. Theo Willemsen schetst die situatie in zijn artikel: vrouwen kunnen zich nog melden tegen de tijd dat hun ex-partner met pensioen gaat. Kees Beishuizen bespreekt op zijn beurt de positie van de ondernemer. Ook die kan nog lang achteromkijken: hoewel het aantal rechtszaken meevalt zijn er ex-ondernemersvrouwen die zich afvragen waarvoor ze nu eigenlijk tekenden toen hun man een formulier onder hun neus schoof over afkoop van het pensioen in eigen beheer. In een recente zaak vindt de rechter dat van een vrouw die 17 jaar lang geen betaald werk heeft verricht en geen pensioen opbouwde (lees: hem de vrijheid gaf om veel te werken) niet verwacht kan worden dat zij oprecht de wil had om van haar rechten af te zien.

In een scheve werk-zorg verdeling loopt de vrouw een financieel risico, maar de man (zij het in mindere mate) ook. Dat gelijkwaardiger werken en zorgen vele voordelen heeft mag duidelijk zijn. Zo las ik laatst in een rapport waarom afgedraaide werknemers toch geen gebruik maken van de RVU. Soms zijn ze hun leven lang al kostwinner en kunnen ze die terugval in inkomen helemaal niet opvangen. Het helpt dan wanneer er nóg een inkomen met bijbehorend pensioen is.

Veel mannen zijn bovendien vanuit allerlei patronen uit het verleden in de kostwinnersrol gedrukt terwijl dat niet altijd hun wens was en is. De meerderheid van de stellen is voornemens om werk en zorg gelijk te verdelen, uit

onderzoek blijkt dat het in de praktijk vaak toch niet lukt. Nog steeds zijn mannen bang dat hun carrière schade oploopt wanneer ze in deeltijd gaan werken, of werken zij in sectoren waarin een papadag voor watjes is. Daar ligt ook voor werkgevers een mooie taak. Want het loont om te werken, maar het loont ook om te zorgen. We weten uit onderzoek dat na een scheiding vaders vaker dan moeders het contact met hun kinderen verliezen. Dat is een emotionele kloof die op geen enkele manier te compenseren is.

Jannie Benedictus is freelance journalist, columnist en dagvoorzitter

Hoofdstuk 2. Vrouw & Pensioen; de pensioenkloof

Eigenlijk zou ik er niet over moeten hoeven schrijven; de pensioenkloof tussen mannen en vrouwen. En dat gaat verder dan alleen maar 'minder pensioenopbouw'. De vraag is hoe het komt, wat het is en wat je eraan kunt doen. Sommige aspecten zijn het gevolg van een eigen keuze, maar ook dan is het goed daar aandacht voor te hebben.

Door Theo Gommer

Op voorhand ben ik van mening dat er geen enkel onderscheid zou moeten zijn tussen de beloning - en dus pensioenopbouw - van mannen en vrouwen. De praktijk is echter anders. Ik beschouw in dit artikel alle aandachtspunten en gevolgen dan ook vanuit de positie van de vrouw!

ARBEIDSPARTICIPATIE

De belangrijkste oorzaak van de pensioenkloof is de beloning. Vrouwen werken niet alleen minder uren per week, maar verdienen ook per uur minder. Ondanks een verbod op ongelijke beloning bij gelijk werk, blijft dit een feit, zie ook de Monitor Loonverschillen mannen en vrouwen, 2022.

Niet alleen de verdiensten per uur, ook het aantal gewerkte uren is bepalend. De omvang van het dienstverband van vrouwen wordt historisch bepaald door onze maatschappij waarin vrouwen meer zorgtaken, zowel voor de kinderen als mantelzorg voor naasten, voor hun rekening nemen. Nederland is niet voor niets 'wereldkampioen' deeltijdwerken. Wanneer je dat vergelijkt met bijvoorbeeld Zweden

zie je dat vrouwen daar meer uren werken, mede als gevolg van de goede kinderopvang. Er zijn geen situaties meer waarin vrouwen met gelijke beloning minder pensioenopbouw krijgen dan mannen. Directe discriminatie is immers verboden. Wél komt het nog voor dat bepaalde werknemersgroepen, waarin vrouwen en/of parttimers oververtegenwoordigd zijn, een andere lagere pensioenopbouw kennen. Dit kan kwalificeren als een vorm van indirect onderscheid, waarbij het de vraag is of daarvoor een (objectieve) rechtvaardiging bestaat. Zo kwam ik de situatie tegen waarin alleen 1e accountants een pensioenovereenkomst kregen aangeboden en 2e accountants niet. Er was maar één 2e accountant: een (parttime) werkende vrouw.

WEL AOW

Een 'voordeel' van parttime werken, is dat er wél een volledige AOW wordt opgebouwd. De AOW voor een alleenstaande is bijvoorbeeld circa € 20.000 bruto per jaar. Stel iemand verdient parttime € 30.000 en bouwt € 10.000 pensioen op. Het inkomen vanaf AOW-datum is dan net zo hoog als het inkomen nu. Immers, ook voor de twee dagen dat niet wordt gewerkt en geen pensioen wordt opgebouwd, krijgt iemand wel AOW! Er is mede in dit kader wel eens voor gepleit om de AOW-franchise af te schaffen. Dit heeft echter met name positieve gevolgen voor de pensioenpositie van de laagbetaalden, niet per se voor parttime werkende vrouwen. De AOW-franchise wordt immers ook parttime toegepast.

ECHTSCHIEDING

Dan een aantal specifieke situaties, te beginnen met een scheiding. De hoofdregel bij een scheiding is dat het ouderdomspensioen (opgebouwd gedurende het huwelijk) over en weer bij helfte wordt verdeeld. De parttime werkende vrouw krijgt dan de helft van het hogere pensioen van de ex-partner, ervan uitgaande dat dit een man is die meer uren werkt, meer verdient en dus meer pensioen heeft opgebouwd. Sec reguleert een scheiding dus juist de pensioenopbouw tussen partners. Uiteraard kan hiervan worden afgeweken bij huwelijkse voorwaarden of in het echtscheidingsconvenant, maar dat is dan een eigen keuze. De wet is juist 'eerlijk' en de facto in het voordeel van vrouwen. Ook het volledig opgebouwde partnerpensioen (voorzover dat er is) wordt immers aan haar toebedeeld. De Wet verevening pensioenrechten bij scheiding wordt dan ook wel een kostwinnerswet genoemd. De wet stamt ook alweer uit 1995. De bedoeling is overigens dat deze wet wordt aangepast per 2027/2028 waarbij er een meer evenwichtige verdeling zal plaatsvinden, uitgaande van een 'normale' tweeverdienerssituatie.

PARTNERPENSIOEN

Een ander aspect is dat, zeker relevant vanwege de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen (Wtp), het partnerpensioen vaak vervalt bij een scheiding wanneer het uitsluitend op risicobasis is verzekerd. Tegenover een wat hoger verevend pensioen, staat dan het verval van het partnerpensioen. Als de ex-partner dan ook nog komt te overlijden, vervalt ook nog eens de alimentatie die sinds 2020 ook nog maar standaard vijf jaar is (of nog korter bij een kortere huwelijksperiode). Juist een parttime werkende vrouw met kleine(re) kinderen moet hierop goed bedacht zijn en aanvullende maatregelen nemen, indien nodig en gewenst.

Vaak wordt immers wel ook een deel van de hypotheek afgelost én kan zij meer gaan werken, zeker wanneer de kinderen ouder worden.

UIT DIENST EN WTP

Een beetje vergelijkbaar is de situatie bij uitdiensttreding. Ook dan vervalt standaard het partnerpensioen nu dat vaak uitsluitend nog op risicobasis is verzekerd. Als de partner zzp'er wordt, vervalt het partnerpensioen dus ook én wordt er geen pensioen meer opgebouwd. Gedurende de periode dat een WW-uitkering wordt ontvangen blijft het partnerpensioen overigens wel in stand op grond van artikel 55 lid 4 Pensioenwet. Tevens kan dan een deel van het ouderdomspensioen worden omgezet in een voortdurend partnerpensioen. Waarbij aangetekend dat als de partner wel spaart in een lijfrente, de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding niet van toepassing is op lijfrente. Ook de beoogde vervanger van deze wet, de Wet pensioenverdeling bij scheiding, regelt dit niet. Uitdiensttreding van de partner, gevolgd door een scheiding of overlijden heeft derhalve nogal wat financiële gevolgen voor de vrouw. Zeker wanneer er jonge(re) kinderen zijn. De opbrengsten van meer werken worden dan tenietgedaan door de meerkosten van de kinderopvang. Een belangrijk aandachtspunt dus.

MET PENSIOEN

Als een voorheen parttime werkende vrouw met pensioen gaat, wordt slechts een deel van de lagere pensioenopbouw gecompenseerd door de volledige AOW zoals aangegeven. Vrouwen die op latere leeftijd naar Nederland zijn gekomen, missen daarentegen wel weer een deel van de AOW. Als dit een te laag inkomen oplevert, kan uiteraard gebruik worden gemaakt van de optie van een hoog/laag

pensioen, en/of geen aankoop van partnerpensioen, maar in de long run blijft het een hiaat. Nogmaals, het 'ultieme' gevolg van minder uren werken tegen minder loon.

OVERLIJDEN NA PENSIONERING

Een extra aandachtspunt is het overlijden van de partner na pensionering. Dan vervalt uiteraard het pensioeninkomen van de partner, en is het de vraag of er een partnerpensioen is aangekocht op de pensioendatum. Standaard is na de Wtp immers slechts een kapitaal beschikbaar ter aankoop van pensioen, te verdelen over ouderdoms- en partnerpensioen. Als er alleen een ouderdomspensioen is aangekocht, valt de partner terug op haar eigen (lage) pensioen. Een belangrijk aandachtspunt dus op pensioeningangsdatum. De default is overigens dat een standaard partnerpensioen, van dus 70% van ouderdomspensioen, wordt aangekocht, maar dat zal ook per uitvoerder verschillen, los van de keuze van de deelnemer zelf. De vrouw kan er zelf ook voor kiezen om alleen een ouderdomspensioen aan te kopen en geen partnerpensioen (voor de man), wanneer deze zelf wél voldoende inkomen heeft.

ECHTSCHIEDING NA PENSIONERING

Niet alleen neemt het aantal echtscheidingen nog altijd toe, zeker ook het aantal echtscheidingen ná pensionering stijgt. Ook dan moet het pensioen gewoon over en weer verevend worden. De vrouw krijgt dan meer pensioen van de man dan vice versa. Ze is/wordt dan als het ware gecompenseerd voor haar eigen lagere pensioen. En ze ontvangt de hogere alleenstaanden AOW. De man wordt deels gecompenseerd door de hogere alleenstaanden AOW, maar gaat er de facto vaak toch op achteruit.

CONCLUSIE

De conclusie is dat vrouwen én minder pensioen opbouwen - weliswaar vooral ook een gevolg van minder werken - en mede daardoor extra in de problemen kunnen komen bij overlijden van de partner en na een echtscheiding al dan niet in combinatie met het ondernemerschap van de partner. Vanaf pensioendatum keren de kansen zou ik zeggen. Een volledige AOW compenseert en een scheiding na pensioenering is, uitgaande van de standaard vereveningsregels, juist positief. Ook bij overlijden van de partner ingeval van een volledig partnerpensioen is er geen reden tot financiële zorg. En, omdat vrouwen langer leven dan mannen, krijgen zij wel langer een uitkering. Pensioen wordt immers berekend op basis van sekse-neutrale tarieven. De facto financieren mannen deze langere uitkeringsduur.

Dit laat onverlet dat gelijke beloning stap één is. Of vrouwen meer uren moeten gaan werken is primair een eigen keus. Dat betaalbare en beschikbare kinderopvang daarin sterk bepalend is, bewijst de situatie in Zweden!

Het is altijd goed om als werkgever de gevolgen van parttime werken voor het pensioen te duiden. Zowel bij indiensttreding als bij uitdiensttreding. Of dat de primaire rol van een werkgever anno 2024 is en of een nieuwe werknemer daardoor meer uren gaat werken betwijfel ik echter. Beter is het om 'gewoon gelijk te belonen'. Maar dat is logisch!

Mr J. Theo Gommer MPLA CCFP,
managing partner & Gommer Pensions
Group/Gommer Advocaten Pensioen-
recht, Financieel Recht en Verzeke-
ringsrecht

Hoofdstuk 3. Partnerpensioenen: van knelpunten naar oplossingen

Het komt nog maar zelden voor dat er in een pensioenregeling geen partnerpensioenen wordt meeverzekerd. Je zou daaruit kunnen concluderen dat het wel goed zit met de afdekking van het overlijdensrisico in de Nederlandse pensioenregelingen, maar niets is minder waar. Welkomme veranderen zijn onderweg.

Door Bart van der Wouw

WELKE EIGENSCHAPPEN HEEFT PARTNERPENSIOEN?

Wat is eigenlijk een partnerpensioen en wat zijn de eigenschappen hiervan? Een partnerpensioen biedt de partner van de werknemer financiële dekking voor het verlies aan inkomen wanneer de werknemer overlijdt. Vrouwen zijn over het algemeen meer afhankelijk van partnerpensioenen dan mannen. Redenen hiervoor zijn terug te voeren naar arbeidsmarktparticipatie, inkomen en levensverwachting. De verschillen in afhankelijkheid van het partnerpensioen worden kleiner naarmate jongere generaties meer gelijkwaardigheid in werk en pensioenopbouw realiseren.

Partnerpensioenen of ook wel nabestaandenpensioenen of weduwe/weduwnaarspensioenen genaamd, kent drie verschijningsvormen:

1. Partnerpensioen op opbouwbasis
2. Partnerpensioen op risicobasis
3. Partnerpensioen gevormd uit een restitutie van opgebouwd kapitaal

Partnerpensioenen op opbouwbasis

Een partnerpensioen op opbouwbasis heeft een spaarelement in zich. Dat betekent dat het een feitelijke waarde heeft. Dat komt tot uiting in de uitruilmogelijkheid: € 100 partnerpensioen zou je kunnen uitruilen voor € 20 extra ouderdomspensioen. Het partnerpensioen komt tot uitkering bij overlijden van de werknemer. Zowel bij overlijden tijdens het actieve dienstverband maar ook als het dienstverband al beëindigd was.

Partnerpensioenen op risicobasis

Dit partnerpensioen biedt een dekking gedurende het actieve dienstverband van de werknemer. Het pensioen komt te vervallen als de deelname aan de regeling stopt of als je met pensioen gaat. Een opbouwelement ontbreekt dus. Zie het als een brandverzekering voor je huis waarvoor je premie betaalt. Als er nooit brand is zal er ook nooit een uitkering uit volgen. En als je het huis verkoopt, vervalt de verzekering (en zit er geen waarde in).

Partnerpensioen gevormd uit een restitutie van opgebouwd kapitaal

Bij een restitutievorm komt het opgebouwde beschikbare premie-kapitaal vrij bij overlijden. Dit kapitaal moet worden aangewend voor de aankoop van een partnerpensioen. Vaak is er al een risicopartnerpensioen verzekerd. Het kapitaal uit restitutie kan dan worden aangewend ter verbetering van het partnerpensioen. Vaak in de vorm van een indexatie van dat risicopartnerpensioen en/of ANW-hiaat.

Trend: een partnerpensioen op risicobasis wint verder terrein

Een partnerpensioen op opbouwbasis is steeds minder gebruikelijk. Er is al langere tijd een verschuiving zichtbaar naar een partnerpensioen op risicobasis. De partner ontvangt dan alleen een uitkering als de werknemer tijdens zijn of haar dienstverband overlijdt. Op de pensioendatum of bij uitdiensttreding, vervalt deze risicodekking.

Naast de Wet toekomst pensioenen (Wtp) zijn de toegenomen arbeidsmobiliteit en de stijging van de pensioenkosten de absolute aanjagers voor deze verschuiving. Maar ook de tweeverdienersmaatschappij speelt mee, de achterblijvende partner heeft immers ook zelf inkomen.

Partnerpensioenen op risicobasis verzekeren is goedkoper voor werkgevers en pensioenfondsen dan op opbouwbasis, waar de partner wel recht houdt op een partnerpensioen bij overlijden, uitdiensttreding of echtscheiding.

KNELPUNTEN EN RISICO'S

Het partnerpensioen in zijn huidige vorm, dus op risicobasis, heeft ook een aantal knelpunten. Zowel werknemers als werkgevers lopen hierdoor risico's. We lopen er een aantal na.

Partnerpensioen vervalt bij uitdiensttreding

Zodra de werknemer het bedrijf verlaat, stopt de dekking voor het partnerpensioen op risicobasis, omdat de verzekering niet langer van kracht is. Dit betekent dat er geen partnerpensioen meer beschikbaar is als de werknemer na uitdiensttreding overlijdt. Uitzondering hierop is de voortzetting van het risicopartnerpensioen zolang de ex-werknemer een WW-uitkering ontvangt.

Partnerpensioen vervalt bij echtscheiding

Als je gaat scheiden, vervalt het recht op partnerpensioen als dat op risicobasis was verzekerd. En dat geldt ook voor samenwoners die hun relatie beëindigen. Juist op deze kwetsbare momenten is het van belang om zelf maatregelen te treffen ter voorkoming van schrijnende situaties.

Partnerpensioen vervalt soms bij doorwerken na AOW-leeftijd

Uitstel van de ingangsdatum van het pensioen in geval van doorwerken ná de AOW-leeftijd kan vervelende gevolgen hebben voor de dekking van het partnerpensioen. Het partnerpensioen op risicobasis vervalt doorgaans bij doorwerken vanaf AOW-datum. Fiscaal kan dit echter prima worden voortgezet. Een werknemer kan dus tegelijk werknemerspensioen opbouwen én al een AOW-uitkering ontvangen. Van belang dus om dit vooraf helder te hebben.

Laag partnerpensioen door beperkt aantal toekomstige dienstjaren

De hoogte van het partnerpensioen bij een partnerpensioen op risicobasis wordt mede gebaseerd op het totaal aantal dienstjaren dat je kunt maken bij een werkgever. Een werknemer

die op latere leeftijd in dienst treedt, heeft maar een beperkt aantal dienstjaren te gaan en daardoor vaak ook een laag partnerpensioen.

Partnerpensioen is niet adequaat voor grootverdieners

Sinds 1 januari 2015 is er een maximum gesteld aan het bedrag van het jaarsalaris (2024: € 137.800) waarover fiscaal gunstig pensioen kan worden opgebouwd. Dit wordt ook wel "aftopping" genoemd. Dit heeft ook een direct effect op de maximale hoogte van het partnerpensioen. Alternatieven, zoals het netto-pensioen, zijn beschikbaar maar dienen wel onder de aandacht worden gebracht.

Wie is partner voor het partnerpensioen?

Niet alle partners zijn gelijk. In artikel 1 van de Pensioenwet is beschreven wie beschouwd kan worden als partner voor een pensioenregeling: een echtgenoot, een geregistreerd partner of een partner in de zin van de pensioenovereenkomst. Deze laatste laat ruimte voor nadere invulling van de werkgever. Een ongehuwd samenwonende partner kan recht hebben op partnerpensioen, maar dit hangt af van de voorwaarden van de specifieke pensioenregeling. Veel pensioenfondsen erkennen ongehuwd samenwonende partners voor het partnerpensioen, maar er zijn vaak bepaalde vereisten waaraan voldaan moet worden (bijv. samenlevingsovereenkomst, verplichting tot aanmelden etc).

Gevolg uitruil partnerpensioen onduidelijk door gebrekkige communicatie uitvoerder

Wanneer een werknemer met pensioen gaat, kan hij de keuze maken om een hoger ouderdompensioen te ontvangen in ruil voor een lager of zelfs geen nabestaandenpensioen voor

zijn partner. Zo ontdekte een echtpaar tijdens een gesprek met hun hypotheekadviseur dat ze deze optie hadden gekozen, waardoor er geen partnerpensioen beschikbaar zou zijn als de man zou overlijden. Dit was echter nooit hun bedoeling geweest.

Afstandsverklaring partnerpensioen houdt mogelijk geen stand voor de rechter

Een afstandsverklaring voor partnerpensioen kan in voorkomende gevallen geen standhouden i.g.v. een conflict. Vooral als de partner niet volledig op de hoogte was van de consequenties of als de verklaring onjuist of onvolledig is ingevuld. Afhankelijk van de omstandigheden, kan dit juridische of financiële gevolgen hebben.

OPLOSSINGEN

Met de komst van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) is ook het partnerpensioen stevig onder handen genomen. Het doel daarbij was om het partnerpensioen meer te standaardiseren en inzichtelijk te maken waardoor de risico's voor partners verkleind worden. Het nieuwe partnerpensioen wordt dus een stuk simpeler. Een kostenstijging of juist een versoering werd hierbij niet beoogd. Afhankelijk van de gemaakte keuzes, zal de premie wijzigen. Dat kan beide kanten op.

Uitloopdekking partnerpensioen (art. 55 Pensioenwet)

Dit artikel introduceert een verplichte uitloopdekking van 3 maanden. Dit houdt in dat de dekking voor het nabestaandenpensioen bij overlijden vóór de pensioendatum gedurende deze periode wordt voortgezet door de voormalige pensioenuitvoerder. Dit geldt ook als de ex-deelnemer (gedeeltelijk) ziek is of als zelfstandige gaat werken. Deze periode is bedoeld om een werkonderbreking, zoals bij een "in between jobs"-situatie, te overbruggen. De dekking is premievrij voor de ex-werknemer. Als de ex-deelnemer binnen deze periode een nieuwe baan vindt of met pensioen gaat, vervalt de verplichting van de oude pensioenuitvoerder. Sociale partners kunnen ervoor kiezen om de uitlooperperiode te verlengen naar 6 maanden.

Het nieuwe partnerpensioen: simpel en duidelijk te bepalen

Vanaf uiterlijk 01-01-2028 zal voor alle regelingen het partnerpensioen maximaal 50% van het laatstverdiende salaris bedragen. Minder mag uiteraard ook. Daarnaast kan het partnerpensioen uitsluitend nog op risicobasis worden verzekerd zodat daar geen onduidelijkheid meer over bestaat. Daarmee wordt direct het

probleem van "een laag partnerpensioen door beperkt aantal toekomstige dienstjaren" getackeld. Want of iemand nog 1 of juist 40 dienstjaren te gaan heeft, het partnerpensioen is altijd hetzelfde percentage van het salaris.

Uniform partnerbegrip en samenlevingsverklaring (art 2a Pensioenwet)

De partnerdefinitie voor het partnerpensioen wordt verder geüniformeerd en ruimer geformuleerd dan in sommige pensioenregelingen thans het geval is.

Het criterium om in aanmerking te komen voor partnerpensioen als ongehuwd samenwonende zonder notarieel vastgelegd samenlevingscontract is het voeren van een gezamenlijke huishouding. De samenlevingsverklaring (let op aanvullende voorwaarden in lid 4 van art. 2a PW) is nieuw en kan op twee manieren worden opgemaakt:

1. Bij in leven van de deelnemer: opgesteld en ondertekend door de deelnemer en de partner.
2. Na overlijden van de deelnemer: opgesteld en ondertekend door alleen de achterblijvende partner.

Keuzebegeleiding voorkomt onbedoelde omissies (art 48a Pensioenwet)

Met de komst van adequate keuzebegeleiding zullen meer werknemers in staat worden gesteld om de juiste persoonlijke keuzes te maken met hun pensioen. Pensioenuitvoerders worden verplicht om hun deelnemers deze keuzebegeleiding te bieden. Maar let op, keuzebegeleiding richt zich op de te maken keuzes binnen de actuele pensioenregeling. Overkoepelend pensioenadvies kan alleen onder de vlag van de Wft worden gegeven.

RESUMÉ

De Wtp voert op een groot aantal onderdelen van het partnerpensioen welkome verbeteringen door.

De wijzigingen in het partnerpensioen moeten zorgen voor meer duidelijkheid, eerlijke verdeling, en betere bescherming van zowel de huidige partner als de ex-partner in geval van overlijden of scheiding. Dit zal het aantal schrijnende gevallen voorkomen, wat in het voordeel is van alle betrokkenen. Het nieuwe partnerpensioen past daarnaast ook binnen de bredere hervorming van het Nederlandse pensioenstelsel, waarbij meer aandacht is voor flexibiliteit, keuzevrijheid en individualisering van pensioenrechten.

Bart van de Wouw (CPC MPLA) is pensioenadviseur bij ABAB Accountants en Adviseurs

Hoofdstuk 4. Uitfasering van pensioen in eigen beheer; en de partner dan?

De partner van de dga is naar schatting in tenminste tachtig procent van de gevallen een vrouw. Kees Beishuizen bespreekt haar positie bij de uitfasering van het pensioen in eigen beheer.

Door Kees Beishuizen

Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet uitfasering pensioen in eigen beheer is uitgebreid aandacht besteed aan de positie van de partner, vaak de vrouw. Bij afkoop of omzetting naar een ODV werd het pensioen afgestempeld, ofwel verlaagd. De commerciële waarde van het pensioen (destijds voornamelijk als gevolg van de lage rentestand vaak drie keer zo hoog als de fiscale waarde) werd verlaagd naar de fiscale waarde, derhalve een stevige reductie van de pensioenrechten. Deze fiscale waarde werd of afgekocht tegen een fiscaal gunstig tarief of omgezet naar een ODV. Zoals in de Memorie van Toelichting opgenomen, kunnen door het geruisloos afstempelen van het pensioen gevolgd door afkoop danwel omzetting naar een ODV ook de (afgeleide) pensioenrechten van de partner worden verlaagd. De partner moet daarom ook nadrukkelijk instemmen met het afstempelen van het pensioen. Opgemerkt wordt dat met deze voorwaarde primair de rechten van de partner beschermd worden, terwijl tegelijkertijd zeker wordt gesteld dat de partner zich bewust is van de gevolgen van het afstempelen. Met name dit "bewust zijn" blijkt in de praktijk en jurisprudentie een rekbaar begrip.

INFORMATIEFORMULIER

De instemming van de partner heeft fiscaal vorm gekregen door de partner (of na een echtscheiding de gewezen partner) voor akkoord mee te laten tekenen op het informatieformulier "Afkoop of omzetting van pensioen in eigen beheer". Dit informatieformulier moest binnen een jaar na de afstempeling naar de Belastingdienst worden verzonden. Bij het ontbreken van een handtekening van de partner werd het informatieformulier teruggestuurd en werden de dga en de partner in de gelegenheid gesteld om alsnog binnen 6 weken het formulier te voorzien van een handtekening. Bij het ontbreken van een handtekening van de partner was het afstempelen niet rechtsgeldig en bleef het pensioen in eigen beheer bestaan. De pensioenrechten werden bevroren.

PASSENDE COMPENSATIE

Ook in de Memorie van Toelichting werd opgemerkt dat aan de partner voor de medewerking aan het prijsgeven, lees het zetten van de handtekening op het informatieformulier, een passende compensatie moest worden geboden. Over wat deze passende compensatie inhield liepen de meningen uiteen. De passende compensatie was en is een privé afspraak tussen de dga en zijn partner en kan variëren tussen geen compensatie, een vakantiereisje met z'n tweeën, wederzijds afzien van elkaars pensioenrechten bij een mogelijke scheiding, wijziging van huwelijkse voorwaarden, legatering van een deel van de nalatenschap van de dga aan de partner, het afsluiten van een overlijdensrisicoverzekering ten behoeve van

de partner, enzovoort. In de meest vergaande vorm is de compensatie gelijk aan het bedrag dat de partner zou ontvangen indien er op het moment van omzetting sprake zou zijn van een echtscheiding en de partner pensioenrechten toebedeeld zou krijgen op basis van de wet Pensioenverevening bij scheiding.

Op 20 december 2020 (dus bijna een jaar na de einddatum van de uitfaseringsmogelijkheid) kwam de kennisgroep Pensioenen in samenwerking met de kennisgroep Successiewet als mosterd na de maaltijd met een handreiking "Vaststelling van de compensatie ter voorkoming van een belaste schenking". De strekking van dit besluit is dat er op de omzettingsdatum een contante waarde berekening gemaakt moet worden van de pensioenrechten waarop de partner bij een scheiding recht zou hebben, de meeste vergaande compensatie dus. Deze contante waarde hoeft echter niet direct betaald te worden. Er hoeft pas afgerekend te worden bij een echtscheiding, waarbij de berekende contante waarde ook nog eens vanaf het moment van omzetting tot aan het moment van echtscheiding/afrekening opgerent moet worden. Deze handreiking is in de praktijk niet uitvoerbaar en heeft niets toegevoegd aan de oplossing van het compensatievraagstuk dat vooral in de periode voorafgaande aan de uitfaseringsperiode, dus voor 1 april 2017, veel aandacht heeft gekregen.

DE POSITIE VAN DE PARTNER EN DE PRAKTIJK BIJ UITFASERING

De belangen van de dga en de partner liepen bij de uitfasering veelal niet parallel. De afkoop of omzetting naar een ODV tegen fiscale waarde was voor de dga gunstig met name door de vermindering van de dividendklem. De afstempeling pakte voor de partner nadelig uit bij een echtscheiding of bij overlijden van de dga voordat de partner overleed, in dat geval liep de partner vaak het partnerpensioen mis. Het partnerpensioen was immers verdwenen, maar daar tegenover stond een hogere waarde van de BV en een ODV-uitkering. Lees over deze materie ook het eerdere artikel, oudedagsvoorzieningen in de BV en overlijden wie krijgt de nabestaandenuitkering.

Voorafgaand aan de uitfasering werd er in de literatuur behoorlijk wat angst gezaaid. De adviseur van de dga zou ook diens partner uitgebreid moeten informeren over het gewijzigde pensioenperspectief, het liefst nog door middel van het inschakelen van een eigen adviseur voor de partner. Zo niet, dan zou de adviseur bij een eventuele echtscheiding aansprakelijk gesteld kunnen worden omdat de partner vanwege het onvoldoende geïnformeerd zijn, nadeel ondervond van de uitfasering. Slechts weinig adviseurs hebben aan deze bangmakerij gehoor gegeven, het leeuwendeel van de adviseurs heeft de gevolgen van de afstempeling met dga en partner besproken en de verschillende belangen en het gewijzigde pensioenperspectief toegelicht. Hierbij was vaak het verlagen van de dividendklem of een al aanwezig tekort aan financiële middelen binnen de BV, voor beiden doorslaggevend om te kiezen voor afkoop of omzetting. Vanwege tijdgebrek, desinteresse van de kant van de dga en zijn partner en het kostenaspect werd er ook vaak voor gekozen om de dga en zijn partner slechts schriftelijk te informeren. Ook in deze gevallen heeft de partner het informatieformulier getekend. Ook in de omzettings- of afkoopovereenkomst zal de handtekening van de partner terugkomen, waarin zij verklaart over de gevolgen van de afkoop of omzetting te zijn geïnformeerd.

Loopt de adviseur bij een echtscheiding nu het risico om met succes aansprakelijk gesteld te worden door de partner vanwege het onvoldoende geïnformeerd zijn omtrent de voor haar (of hem) negatieve gevolgen van de echtscheiding? Vanuit de gedachte dat de partner van de dga handelingsbekwaam is en daarom van haar verwacht kan worden dat zij de consequenties van het zetten van een handtekening begrijpt, loopt de adviseur dit risico niet.

JURISPRUDENTIE

Inmiddels is wel enige jurisprudentie omtrent de instemming van de partner bij uitfasering. Ik zal hierna drie gerechtelijke uitspraken bespreken.

Rechtbank Amsterdam, 31 januari 2018

In deze casus was de dga een vrouw en de ex-partner een man. De ex-partner wilde niet instemmen met het omzetten van het door de dga opgebouwde pensioen in eigen beheer naar een ODV, ondanks het feit dat hem 37% van de waarde van de ODV (in casu 1,6 miljoen euro) in het vooruitzicht werd gesteld, kennelijk hier naar het oordeel van de dga een passende compensatie. De rechtbank oordeelde dat de eisen van redelijkheid en billijkheid en de postrelationele solidariteitsgedachte voorschrijven dat de partner zijn toestemming niet kon onthouden en moet meewerken aan het prijsgeven van het pensioen. Deze beslissing was mede ingegeven door het feit dat door het omzetten naar een ODV, het onderdekkingsvraagstuk opgelost werd en er weer dividendruimte ontstond, waardoor de dga beter in staat was om de door de partner gevraagde alimentatie te betalen. Het verschil tussen de fiscale en de commerciële pensioenverplichting bedroeg in deze casus ruim € 4.000.000.

In deze casus is de rechtbank dus van mening dat, ondanks het feit dat het pensioenperspectief van de ex-partner slechter wordt door de afstempeling, de ex-partner zijn toestemming niet kan weigeren, mits de compensatie voor het verlies van pensioenrechten maar redelijk en billijk is. Het behoud van de pensioenrechten is niet heilig.

Rechtbank Midden-Nederland, 28 juli 2023

Deze uitspraak heeft betrekking op een afgekocht pensioen in eigen beheer. De afkoop heeft plaatsgevonden in 2017. De partner van de dga (de vrouw) heeft schriftelijk ingestemd met de afkoop. Bij de echtscheidingsprocedure stelt de vrouw dat aan haar een vergoedingsrecht toekomt van afgerond 300.000 euro terzake van het bij de uitfasering afgekochte pensioen. De vrouw stelt dat zij in 2017 gedwaald heeft bij de afkoop van het pensioen omdat zij niet over de afkoop is geadviseerd. De rechtbank stelt dat niet is bewezen dat de vrouw gedwaald heeft. De rechtbank is van oordeel dat de vrouw zich had moeten laten informeren, als zij de consequenties niet begreep. De vrouw heeft een goede opleiding en een eigen verantwoordelijkheid. De claim van de vrouw op het vergoedingsrecht wordt afgewezen. Over een eventuele compensatie voor de vrouw wordt in deze zaak niets vermeld.

De rechtbank volgt hierbij de stelling dat de partner van de dga handelingsbekwaam is en een eigen verantwoordelijkheid heeft om zich te laten informeren over stukken die zij moet ondertekenen.

Recente casus, nog niet gepubliceerd

Het oordeel van de rechtbank in deze nog niet gepubliceerde casus was heel anders. In deze casus claimde de partner van de dga, de vrouw, dat haar handtekening op het informatieformulier en de afkoopovereenkomst vervalst was. Het Nederlands Forensisch Instituut moest er aan te pas komen om aan te tonen dat de vrouw wel degelijk het informatieformulier en afkoopovereenkomst ondertekend had. In de afkoopovereenkomst was de passage opgenomen dat de partner verklaart "inzicht te hebben in het voor de partner gewijzigde

pensioenperspectief en de gevolgen hiervan te hebben begrepen". De vrouw verklaart echter dat haar wil om de pensioenrechten af te kopen ontbrak. Gedurende de huwelijksperiode van 17 jaar heeft de vrouw geen betaald werk verricht of pensioen opgebouwd, de vrouw is hiermee financieel afhankelijk van de man. Gelet op deze afhankelijkheid volgt de rechtbank de vrouw in de stelling dat de wil ontbrak. De afkoop is in de visie van de rechtbank niet rechtsgeldig tot stand gekomen. De dga wordt gesommeerd om het aan de vrouw toekomende vereveningsdeel van het afgekochte pensioen (fiscaal dus wel afgekocht, maar in de ogen van de rechtbank, civielrechtelijk niet) af te storten bij een verzekeraar. Naar verluidt heeft de dga beroep aangetekend.

In deze casus kiest de rechtbank een geheel andere weg. In dit geval heeft de partner van de dga geen onderzoeksplicht, zoals in de casus van 28 juli 2023, alvorens zij iets tekent. Financiële afhankelijkheid creëert kennelijk ook een pseudo-wilsonbekwaamheid.

CONCLUSIE

Het aantal rechtszaken over slecht geïnformeerde partners is tegen de verwachting in gering. De uitkomsten van deze rechtszaken zijn ook bepaald niet eenduidig. In de ene casus is een handtekening gezet door een goed opgeleide vrouw genoeg om te concluderen dat zij daadwerkelijk de consequenties van de afstempeling heeft begrepen en hiermee heeft ingestemd. In de andere casus is de handtekening, ook nadat de eerdere claim van vervalsing ontkracht is, onvoldoende om de conclusie te kunnen trekken dat de partner bewust heeft ingestemd met de afstempeling. Het blijft voor de adviseur, de dga en de (gewezen) partner

zaak om alle communicatie (correspondentie, vastlegging, gespreksverslagen, rapportages en uiteraard de overeenkomsten) omtrent de uitfasering, te blijven bewaren. Bij een echtscheiding, ook vele jaren na de omzetting of afkoop, kan dit één of meerdere partijen van pas komen.

Drs. Kees Beishuizen MFP, pensioenconsultant en financieel planner voor ondernemers bij Montae&Partners

Hoofdstuk 5. De pensioenpositie van partners over en weer

Hoe is de pensioensituatie van de vrouw in de hoedanigheid van inkomensafhankelijkheid van haar partner, die het (hoofd) inkomen verdient? De vrouw komt in die rol vaker in bepaalde situaties terecht, waarvan in dit artikel een aantal wordt uitgelicht. Uiteraard kan de vrouw ook het hoofdkomen verdienen en de mannelijke partner inkomensafhankelijk zijn. Dan dient u voor "vrouw" te lezen "man", want het maakt voor de formele pensioenpositie niet uit welk geslacht de partner heeft.

Door Theo Willemsen

Dat ik in de inleiding opmerk dat het geen verschil maakt of de inkomensafhankelijke partner man of vrouw is, was overigens niet altijd vanzelfsprekend. De toegang van vrouwen tot pensioendeelname is in de vorige eeuw bevochten en daaraan ging vooraf dat vrouwen eerst niet eens mochten blijven werken als ze eenmaal getrouwd waren. De gelijke behandelingswetgeving bij arbeid en pensioen in het bijzonder, is de laatste decennia van de vorige eeuw afgerond. Er zijn allerlei wettelijke waarborgen die moeten voorkomen dat vrouwen direct of indirect worden gediscrimineerd.

GELIJKE BEHANDELING EN SEKSE-NEUTRALITEIT IN TARIEVEN

Zelfs het feitelijke onderscheid in statistische levensverwachting tussen mannen en vrouwen is weggepoetst doordat bij pensioenen en levensverzekeringen sinds 12 jaar sekse-neutrale sterftegrondslagen moeten worden

gehanteerd. Vrouwen leven nog steeds gemiddeld zo'n 3 jaar langer dan mannen, al wordt dat verschil steeds wat kleiner. Vrouwen zijn in die zin dus eigenlijk "duurder" voor de verzekering van levenslang ouderdomspensioen ten opzichte van mannen van dezelfde leeftijd, die minder uitkeringsjaren in het vooruitzicht hebben. Anders gezegd: vrouwen hebben bij ingegane uitkeringen voordeel van het vrouw zijn. Voor overlijdensrisicoverzekeringen is het juist andersom en betalen vrouwen een hogere premie bij seksneutraliteit doordat het hogere sterfterisico van mannen in het tarief verdisconteerd is.

UITRUIL EN AFSTAND VAN PENSIOEN

Een pensioendeelnemer heeft tegen zijn pensioendatum wat te kiezen. Je kan kiezen voor een eerder ingaand ouderdomspensioen dan wel eerst een hoog pensioen en na 5 of 10 jaar een lagere uitkering binnen de verhouding 100:75.

Een andere keuze is het schuiven tussen ouderdomspensioen en partnerpensioen. Ook die keuze wordt gemaakt op pensioendatum of bij eerdere beëindiging van de pensioendeelname. Voor de vrouw zal er vanzelfsprekend weinig op tegen zijn, als de man een gedeelte van zijn ouderdomspensioen ruilt voor extra partnerpensioen voor haar. Maar het omgekeerde kan ook: partnerpensioen verlagen of zelfs in het geheel afstand daarvan doen, ten behoeve van extra ouderdomspensioen voor hem. De pensioenuitvoerder rekent dan uit hoeveel extra ouderdomspensioen dat oplevert. Daarvoor is schriftelijke toestemming van de vrouw nodig. Grosso modo levert uitruil van 1 euro partnerpensioen circa 0,20 euro extra ouderdomspensioen op.

Is uitruil verstandig?

Mensen maken overwegingen om wel of niet uit te ruilen. Soms willen partners die beiden werken geen partnerpensioen, want men redeneert dat na overlijden de hypotheek toch al wordt afgelost vanwege een overlijdensrisico-uitkering. Toch is het verstandig om de beslissing over uitruil in bredere zin af te laten hangen van de uitgaven en de inkomsten. Ook is het zo dat de overlijdensrisicoverzekering een zekere eindleeftijd heeft, en daarna dus geen uitkering meer geeft. Een andere situatie is die waarbij de partner ouder is. De jonge partner/vrouw beredeneert dat de kans dat haar partner nog leeft als zij komt te overlijden klein is. En wanneer dat wel gebeurt, dan krijgt hij statistisch gezien nog maar heel kort een uitkering. En daarom zouden ze beter kunnen kiezen voor een hoger ouderdomspensioen en minder partnerpensioen.

Het is aantrekkelijk om je ouderdomspensioen te verhogen wanneer je met pensioen gaat. Dan heb je zolang jijzelf leeft meer inkomen. Maar als gevolg van het uitruilen vervalt het partnerpensioen. Dus wanneer jij komt te overlijden, dan stopt het ouderdomspensioen. En dan is er echt geen partnerpensioen meer. En dat is niet altijd verstandig. Zeker wanneer je partner daardoor onvoldoende inkomsten heeft. De Ombudsman pensioenen maakt zich hier grote zorgen over en ziet in de praktijk regelmatig situaties waarin partners na het overlijden van de pensioengerechtigde geen partnerpensioen meer krijgen. En vaak tot grote verrassing van de achterblijvende partner. Dat betekent dat er in de communicatie of begeleiding steken zijn laten vallen en dat de vrouw kennelijk het formulier tekent voor akkoord zonder stil te staan bij de gevolgen als haar man overlijdt.

Uitruil van nabestaandenoverbruggingspensioen, als aanvulling op de Anw-uitkering, is niet mogelijk dus dat risicopensioen blijft altijd in stand. Verder is het goed om bij de afweging te beseffen dat bij overlijden na AOW-leeftijd het AOW-bedrag voor de achterblijvende partner verhoogd wordt.

PENSIOENGEVOLGEN BIJ DE VROUW ONDERSCHAT BIJ ECHTSCHIEDING

Uit onderzoek in 2017 blijkt dat 69% van de vrouwen pensioen niet bespreekt tijdens de scheiding. 45% van de vrouwen denkt dat een scheiding geen invloed heeft op het pensioen. En dan is er nog een derde van de vrouwen die niet weet dat ze hierover iets moeten vastleggen. Door Mijnpensioenoverzicht.nl is vastgesteld dat er een aantal kwetsbare groepen bestaat als het gaat om pensioenopbouw. In eerste instantie zijn dat (vooral) gescheiden vrouwen. Een echtscheiding kan er dan eerder toe leiden dat bij de vrouw zonder inkomen pensioenrechten wegvallen.

Pensioenverweer

Er zijn rechtszaken waarin de vrouw van oordeel is dat de scheiding pas kan doorgaan als er eerst voor haar een toereikende voorziening wordt getroffen ten gevolge van het wegvallen van pensioenrechten. Ondanks wettelijke sociale voorzieningen waar de vrouw op kan terugvallen (zoals het kindgebonden budget/zorg - en huurtoeslag/ bijstandsuitkering) kan het verlies van toekomstige pensioenrechten onherstelbaar afbreuk doen aan haar voorziening in het levensonderhoud. Om precies te zijn het verlies van nabestaanden pensioenaanspraken die zij (en eventuele kinderen) zou hebben bij voortdurend van het huwelijk tot het overlijden van de man.

De vrouw doet dan een beroep op pensioenverweer ex. artikel 1:153 BW. In lid 1 van dat wetsartikel staat:

“Indien als gevolg van de verzochte echtscheiding een bestaand vooruitzicht op uitkeringen aan de andere echtgenoot na vooroverlijden van de echtgenoot die het verzoek heeft gedaan zou te loor gaan of in ernstige mate zou verminderen, en de andere echtgenoot deswege tegen dat verzoek verweer voert, kan deze niet worden toegewezen voordat daaromtrent een voorziening is getroffen die, gelet op de omstandigheden van het geval, ten opzichte van beide echtgenoten billijk is te achten. (...)”

Omdat partnerpensioen steeds vaker op risicobasis is verzekerd en zelfs onder de Wet toekomst pensioenen (Wtp) de standaarddekking is, zal het beroep op pensioenverweer steeds vaker gaan voorkomen. Bij partnerpensioen op risicobasis is de aanspraak op grond van art 57 PW bij echtscheiding feitelijk nul. Er zit namelijk geen spaarwaarde in partnerpensioen op risicobasis dus valt er niets van mee te geven aan een ex-partner.

Samenwonenrelaties

Voor samenwonenrelaties heeft de ex-partner wel recht op bijzonder partnerpensioen, net als bij gehuwden of geregistreerd partnerschap. Maar er bestaat geen recht op een deel van het ouderdomspensioen zoals bij gehuwden die onder de Wet Verevening Pensioenrechten bij Scheiding vallen. Ook is er voor samenwoners die uit elkaar gaan niet zoiets als pensioenverweer.

Natuurlijke verbintenis

In het privaatrecht (artikel 6:3 BW) kom je het begrip natuurlijke verbintenis tegen. Een

natuurlijke verbintenis is een verbintenis die niet bij een rechter kan worden afgedwongen en die bestaat als er sprake is van een dringende morele verplichting. Of er een morele verplichting ontstaat, is afhankelijk van de maatschappelijke opvattingen en laat zich na een scheiding denken als de vrouw financieel onverzorgd zou achterblijven, en als dat in schril contrast zou staan tot een onaangetaste levensstandaard van de man.

Een standaardarrest is dat van de Hoge Raad van 30-11-1945, NJ 1946, 62 De Visser Harms. Na het overlijden van de heer Harms ontstaat onenigheid over de erfenis tussen zijn kinderen en zijn echtgenote/weduwe mevrouw Harms. De strekking van het arrest is dat de langstlevende echtgenoot verzorgd achter dient te blijven. Als er geen voorziening is, zoals een weduwenpensioen bij de werkgever, dan gelden de regels van moraal en fatsoen met betrekking tot de plicht om op een andere manier in alle redelijkheid voor het onderhoud van de langstlevende echtgenoot te zorgen.

Als in het ergste geval de vrouw – in afwijking van de standaardpensioenverevening - bij de echtscheiding volledig zou afzien van het pensioen van haar ex-man zonder dat zij daarvan de gevolgen overzag, dan zou de man op het nakomen van een natuurlijke verbintenis kunnen worden aangesproken.

Verjaring van pensioenrechten na scheiding

Na echtscheiding is het verstandig dat de pensioenuitvoerder binnen 2 jaar daarover geïnformeerd wordt met een speciaal mededelingsformulier van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De uitbetaling van het ouderdomspensioen is dan voor beide partners geregeld. Als dat niet gebeurt terwijl

voormalige echtelieden wel iets hebben afgesproken over pensioen, dan heeft de pensioenuitvoerder daarvan geen weet en handelt daar dus ook niet naar. Maar soms is over pensioen in zijn geheel of over bepaalde pensioenaanspraken in het bijzonder (denk aan “vergeten” DGA-pensioen in de eigen BV) niets geregeld in het echtscheidingsconvenant.

Als pensioen een onverdeeld boedelbestanddeel is - er is dus niets over bepaald in het echtscheidingsconvenant – dan kan de man nog voor een verrassing komen te staan. De Hoge Raad heeft op 27 maart 2015 geoordeeld dat ook 25 jaar na de echtscheiding de vrouw verdeling van pensioen van haar ex-man kan vorderen. Dit komt omdat pensioen een overgeslagen en gemeenschappelijk goed was bij de echtscheiding. Het komt in de praktijk daadwerkelijk voor dat vrouwen zich nog melden tegen de tijd dat de ex-man met pensioen gaat!

“ONVINDBARE NABESTAANDEN”

Elk pensioenfonds of verzekeraar doet zijn best om gerechtigden voor uitkeringen te traceren. Voor een pensioenfonds is dat gemakkelijker dan voor een levensverzekeraar omdat een pensioenfonds systematisch gegevens ontvangt vanuit de Basisregistratie Personen (BRP). Meldingen van overlijden zijn belangrijk omdat deze enerzijds het signaal zijn om een (ouderdoms)uitkering te stoppen of juist te moeten beginnen uitkeren bij een nabestaandenpensioen, overlijdensrisicoverzekering of begrafenisverzekering. Heuglijk is dat nu ook levensverzekeraars een aansluiting krijgen bij de BRP en op die manier hun verplichtingen op grond van diverse polissen beter kunnen nakomen. Eind 2024 zouden de eerste overlijdensmeldingen bij de levensverzekeraars binnen moeten komen en daar hebben ook

weduwen en ex-partners baat bij.

WTP: UNIFORM PARTNERBEGRIJF MET ANDERE PARTNERPENSIOENREGELING

Tot de inwerkingtreding van de Wtp konden pensioenuitvoerders verschillende definities van “partner” hanteren. Nu is er een uniforme definitie van partner en dat komt de rechtszekerheid van de inkomensafhankelijke partner ten goede. Het partnerpensioen zal door de invoering van de Wtp een verandering ondergaan.

SLOT

Als de man de kostwinner is en de vrouw in meer of mindere mate inkomensafhankelijk is van de man, dan zijn er specifieke aandachtspunten voor de vrouw bij te maken pensioenkeuzes. In de bijdrage van Kees Beishuizen komt al naar voren dat de vrouw ook een eigen pensioenverantwoordelijkheid heeft, zeker na echtscheiding. Het onverdeeld laten van pensioen van de ex-man na scheiding kan hem duur komen te staan. Verder is het goed om te weten dat er na overlijden of echtscheiding wettelijke vangnetten zijn in het belang van de vrouw.

**THEO WILLEMSEN IS
PENSIOENFISCALIST BIJ FISCOUNT**